

POSUDEK NA BAKALÁŘSKOU PRÁCI
**LINGVOSTYLISTICKÁ ANALÝZA ROMÁNU DEŇ OPRIČNIKA VL.SOROKINA (SROVNÁNÍ
S JEHO ČESKÝM PŘEKLADEM),**
vypracovanou Janem Beňovským

Sedmnáct historických termínů a reálií, klíčových pro dobu vlády Ivana Hrozného, jež se staly předmětem analýzy předkládané práce, tvoří nosnou konstrukci jednoho z posledních románů Vl.Sorokina *Deň opričnika* (M., 2009). Pro daný typ práce je zcela jedno, jak budeme původní dílo nahlížet – zda jak mrazivou grotesku z krvavé historie Ruska (viz literární kritička Dobrava Moldanová, In: Jak odpovídali účastníci ankety Kniha roku 2009 LN) či jak monumentální metaforu života současného Ruska (Vl. Sorokin, *Ruskoje slovo*, č.11/2009), případně ještě jinak, – co však je důležité (dokonce i z hlediska literární fikce), že analyzované historizmy jsou základními stavebními kameny díla, a proto k nim bylo nutné takto přistupovat i při překladu do češtiny.

Sorokin ve svém díle předkládá čtenáři složitý obraz historických, historicko-politických a kulturních vztahů vlády Ivana Hrozného (tzv. opričniny), implantovaný do ne příliš vzdálené budoucnosti (Rusko v r. 2027), který, byť značně parodizovaný či paranoidní, jak on sám často ve svých interview uvádí, se bez znalosti ruské historie, resp. bez komentáře ke klíčovým pojmům stává při překladu do jiného, tj. i značně blízkého slovanského jazyka, těžce uchopitelným a místy nesrozumitelným.

Proto již v úvodu našeho posudku je třeba navýsost kladně hodnotit zvolený postup J. Beňovského při zpracování zadaného tématu: před tím, než přistoupil k samotné analýze vyexcerpovaných historizmů a reálií, podal ve zhuštěné formě poměrně obsažný výklad stěžejní reálie *opričniny* (s.17-21). Kromě toho ke každému historickému termínu a reálii přistupuje velmi důkladně a zešíroka, tj. s náznakem jeho konceptualizace. Popisované výrazy tak podrobuje zevrubné analýze z hlediska jejich geneze, což mu pomáhá odkrývat jednotlivé sémantické vrstvy (většinou se jedná o polysémní slova), významové posuny a jejich postavení v současné ruštině. Takovýto přístup mu skýtá i poměrně jasné a zcela kompetentní uvažování o nejvhodnějších ekvivalentech při překladu do češtiny. Nabytá jazyková báze, pečlivá práce s etymologickými, filozofickými, encyklopedickými aj. slovníky a odbornou literaturou mu umožňuje často nesouhlasit s Dvořákovým překladem citovaných v této práci historizmů; zde oceňujeme uvážený, argumentovaný a zcela korektní způsob překladatelských řešení, navrhovaných J. Beňovským. Srov. *vladař*, *panovník* namísto uvedeného *gosudar* i s odkazem na Dvořákův překlad ženského protějšku, kde překladatel vedle *gosudarky* užil i slova *panovnice*; obdobně autor nesouhlasí s českým ekvivalentem *guslař*, *ostrostřelcem* užitým namísto *střelce*, Dvořákovými inovacemi typu *snidání*, *hoštěnice*, *pravoslavné stolování* apod. J. Beňovský si je bezesporu vědom obtížnosti

překladu značně archaizované ruštiny do cizího jazyka, s níž Sorokin ve svém díle pracuje (zde jen pro oživení celé diskuse, jež vznikla kolem Dvořákova překladu do češtiny, je třeba uvést, že L.Dvořák v rozhovoru se spisovatelem v době jeho návštěvy v pražském Klementinu 8.10.2009 odpověděl v tom duchu, že překládat Sorokinův *Deň opričnika* nebyl až tak velký problém a přeložit právě archaizovaný jazyk nebylo nikterak složité), a proto za jeden z největších prohřešků překladatele zcela právem považuje neopodstatněnou synonymii v těch případech, kdy v rámci jednoho historického termínu či reálie s malým výskytem v díle překladatel volí pokaždé jiný ekvivalent, což mnohdy narušuje celkové vyznění textu (viz *střelec-ostrošelec; prosík-černý desátek-mokrý žádost* na místě rus. *čelobitnaja* aj.). Tím se i liší dílo původní od českého překladu. Liší se jednotou různých, ale přesto vzájemně propojených úrovní, k čemuž nemalou měrou přispívají právě ony historické termíny, v jednom případě, a značnou asymetričností, roztříštěností a často hyperbolizovanou příznakovostí již tak příznakových slov v textu překladatelově.

Téma bakalářské práce, již kromě zmíněných pozitiv, je zpracováno J. Beňovským s mimořádnou pečlivostí; autor má bezesporu jazykový i literárně kritický potenciál zabývat se tímto tématem i ve své diplomové práci.

Práci jednoznačně doporučujeme k obhajobě a navrhuje hodnotit stupněm "**výborně**".

V Praze, 9.září 2011

PhDr. Věra Lendělová, CSc.